

WOJCIECH FIGURSKI

WSP w Bydgoszczy

MOTYWY UCZENIA SIĘ WYCHOWANIA MUZYCZNEGO

1. Wprowadzenie

Rezultaty nauczania wychowania muzycznego zależą od wielu czynników. Istotny wpływ na efekty kształcenia wywierają motywy uczenia się młodzieży. W psychologii funkcjonuje twierdzenie, że od rodzaju i siły motywów zależy to wszystko, co uaktywnia ucznia i powoduje, że czyni on wysiłki, aby osiągnąć zamierzone cele¹.

Współczesna pedagogika i psychologia muzyki podaje, że aktywność muzyczna w szkole ogólnokształcącej ma składać się z pięciu następujących elementów: 1/ śpiewu, 2/ gry na instrumentach, 3/ tańca-rytmiki, 4/ słuchania muzyki, 5/ tworzenia muzyki².

Z psychologicznego punktu widzenia wynika, że od rodzaju motywów i ich siły zależy to, czy młodzież powyższe czynności wykonuje dobrowolnie i chętnie, tj. bez nacisku środowiska wychowawczego, czy też wykonuje je z przymusu, a więc pod wpływem oddziaływania środowiska zewnętrznego. Podkreślić trzeba, że w procesie nauczania-uczenia się dążyć należy do "ograniczenia nacisku i przymusu na rzecz wyzwolenia własnej inicjatywy ucznia, jego samorządności i samodzielnego działania, rozwijanego jednak zawsze pod opieką szkoły i nauczyciela"³.

Przedstawione wyżej okoliczności sprawiły, że zagadnienie motywów uczenia się wychowania muzycznego nabiera coraz większego znaczenia. Świadczą o tym niektóre artykuły oraz obszerniejsze opracowania⁴.

Jakkolwiek zainteresowanie młodzieży muzyką jest wielkie⁵, to jednak dotychczas dokładnie nie ustalono, jakie rodzaje motywów uczenia się wychowania muzycznego występują u młodzieży szkolnej⁶. Aby uzyskać odpowiedź na to pytanie, przeprowadziłem badania wśród uczniów klas VII-VIII szkół podstawowych. Przedstawienie wyników tych

badan stanowi zasadniczą treść niniejszego artykułu.

2. Definicje motywów i ich rodzaje

Pojęcie motywu w literaturze przedmiotu nie jest jednoznacznie określone⁷. Stąd wydaje się uzasadnione prześledzenie chociażby kilku definicji tego terminu, zdaniem autora, najbardziej reprezentatywnych.

Termin "motyw" pochodzi z łaciny i oznacza "poruszać" /movere-poruszać/ do określonego działania⁸.

B. Tępielow pojęcie motywu rozpatruje łącznie z określonymi celami. Stwierdza mianowicie, że motywem jest to, co pobudza jednostkę do działania, zaś celem jest to, do czego zmierza działanie⁹.

T. Tomaszewski przez motyw rozumie "stan wewnętrznego napięcia, od którego zależy możliwość i kierunek aktywności organizmu"¹⁰.

J. Pieter analizując istotę motywów działania stosuje zwroty następujące: "jest to mniej lub więcej złożone przeżycie, skłaniające, poruszające do działania", "jest to pewien rodzaj podnieć wewnętrznych, skłaniających do działania"¹¹.

Motywy postępowania zdaniem J. Wierszytowskiego, to układ pobudek zewnętrznych i wewnętrznych, bardziej lub mniej stały, wpływający na siłę i kierunek działania jednostki¹².

Na podstawie analizy wyżej przedstawionych definicji, motywami uczenia się wychowania muzycznego nazywam układy podnieć działających jako siła dynamiczna poruszająca młodzież do nauki tego przedmiotu i ukierunkowująca jej aktywność na osiągnięcie zamierzonego celu¹³.

Autorzy prac i artykułów zajmujący się rozpatrywanym tu zagadnieniem stosują różne klasy motywów w zależności od tego, na jakich składnikach koncentrują oni swoją uwagę. Oto przykłady klasyfikacji motywów.

J. Pieter wyróżnia następujące klasy motywów: motywy lękowe, ambicyjne, praktycznego wyrachowania, zainteresowania i motywy ideowe¹⁴.

S. Gerstman wyszczególnia motywy pozytywne oraz negatywne¹⁵.

J. Kozielecki wyodrębnia klasę motywów bezpośrednich i pośrednich¹⁶.

Motywy zewnętrzne, pośredniczące i wewnętrzne wyodrębnia J. Zborowski¹⁷.

W pracach Z. Putkiewicza funkcjonują następujące kategorie motywów: motywy poznawcze i zainteresowania, społeczno-ideowe, ambi-cyjne, praktyczne zawodowe, praktyczne szkolne, lękowe oraz motywy inne. Ponadto wyróżnia on grupę motywów pod nazwą "uzasadnienia braku motywów"¹⁸.

W tym miejscu podkreślić trzeba, że niektórzy badacze, jak np. S.L. Rubinsztein, za bardzo istotny motyw działalności ucznia uznają zainteresowania¹⁹. Wymieniony autor wyróżnia następujące rodzaje zainteresowań u młodzieży szkolnej:

- zainteresowanie treścią danego przedmiotu,
- zainteresowanie specyfiką pracy umysłowej, której wymaga dany przedmiot,
- zainteresowanie wywołane uzdolnieniami jednostki w danym przedmiocie,
- zainteresowanie przedmiotem z racji jego znaczenia praktycznego.

Za najbardziej przydatną dla potrzeb moich badań uznałem klasyfikację motywów uczenia się wyróżnioną przez Z. Putkiewicza. Przy opracowaniu kwestionariusza wzorowałem się na jego badaniach, a przede wszystkim przyjąłem i zmodyfikowałem, dla potrzeb niniejszego artykułu, zespół motywów oraz ich kategorie.

3. Metodologiczne podstawy badań

Podjęty temat jest częścią ogólniejszego problemu, jakim jest badanie efektywności nauczania wychowania muzycznego.

Sformułowanie tematu wyznaczyło zarazem zakres moich badań, skierowując je na motywy uczenia się wychowania muzycznego u młodzieży klas VII-VIII szkoły podstawowej.

Celem poznawczym badań było ustalenie zależności występujących między motywami uczenia się tego przedmiotu, a poziomem kształcenia szkolnego i środowiskiem. Celem praktycznym natomiast było sformułowanie, w oparciu o otrzymane rezultaty badań wniosków na użytek metodyki wychowania muzycznego.

Problemy badań sformułowano następująco:

- 1/ jakie motywy uczenia się wychowania muzycznego dominują u mło-

dzieży klas VII-VIII szkoły podstawowej?

2/ czy środowisko, w jakim funkcjonuje szkoła, ma wpływ na zróżnicowanie motywów uczenia się wychowania muzycznego?

W prowadzonych badaniach, poziom kształcenia szkolnego oraz środowisko, w jakim znajduje się szkoła uczyniono zmiennymi niezależnymi szczegółowymi. Natomiast motyw uczenia się wychowania muzycznego stanowiły zmienną zależną globalną.

W celu uchwycenia zależności zachodzących między motywami uczenia się wychowania muzycznego, a poziomem kształcenia szkolnego i środowiskiem w jakim funkcjonuje szkoła, posłużyłem się metodą sondażu diagnostycznego. Zaś technikę badań stanowiła ankieta, a narzędzie badawcze - kwestionariusz.

Wskaźnikiem motywów uczenia się wychowania muzycznego były wypowiedzi respondentów w kwestionariuszach. Relacje między zmienną zależną i zmiennymi niezależnymi wyrażono w postaci procentów.

Badania nad motywami uczenia się wychowania muzycznego przeprowadziłem wśród młodzieży klas VII-VIII szkół podstawowych. Było to zamierzenie świadome, podyktowane specyfiką, ogólnego rozwoju uczniów i rozwoju ich uzdolnień muzycznych²¹. W psychologii rozwojowej określa się ten wiek /12/13 lat/ początkiem stadium dorastania²². Na tym etapie rozwoju wzmagają się potrzeby poznawcze - w tym potrzeba poznawania muzyki - oraz pogłębia się życie uczuciowe młodzieży, w którym istotną rolę może pełnić muzyka²³. Uczniowie począwszy od klasy VII zaczynają odczuwać potrzebę doznawania wrażeń estetycznych oraz są dojrzałi do przyswajania wiedzy, również muzycznej²⁴. Tak więc z psychologicznego punktu widzenia, prowadzenie badań nad motywami uczenia się wychowania muzycznego wśród młodzieży klas VII-VIII, jest ze wszech miar wskazane.

Badania realizowano w dwóch etapach. Pierwszy z nich dostarczył materiału, na podstawie którego opracowano narzędzia badawcze. Zestawienie liczby uczniów biorących udział w pierwszym etapie badań ukazuje tabela 1.

W pierwszym etapie badań uczniowie odpowiadali pisemnie na następujące pytanie: "Dlaczego uczysz się wychowania muzycznego?" Na podstawie wypowiedzi respondentów na to pytanie sporządzono wykaz motywów uczenia się wychowania muzycznego. Następnie, wzorując się na badaniach Z. Putkiewicza, wykaz zmodyfikowano i uzupeł-

Tabela 1. Charakterystyka uczniów objętych pierwszym etapem badań.
Dane wg klas i typu miejscowości

Miejscowość	Typ miejscowości	Klasy VII		Klasy VIII		Brak danych		Razem	
		Licz. ucz.	%	Licz. ucz.	%	Licz. ucz.	%	Licz. ucz.	%
Bydgoszcz	duże miasto	132	69,5	84	53,2	-	-	216	60,2
Myślibórz / woj. gorzowski /	małe miasto	22	11,6	32	20,2	-	-	54	15,0
Kalinowo / woj. suwalskie /	wieś	36	18,9	42	26,6	-	-	78	21,7
Bartąg / woj. olsztyńskie /	wieś	-	-	-	-	11	3,06	11	3,06
Razem	-	190	100,0	158	100,0	11	3,06	359	100,0

niono, otrzymując w ten sposób ostateczną wersję motywów uczenia się wychowania muzycznego oraz ich kategorie.

Klasyfikacja motywów przedstawia się następująco:

1. Motywy poznawcze i zainteresowania

Wychowania muzycznego uczę się ponieważ:

- lubię śpiewać,
- lubię grać na instrumentach muzycznych,
- lubię słuchać muzyki,
- chcę zdobyć wiadomości o muzyce, kompozytorach i wykonawcach,
- chcę poznać nowe piosenki,
- chcę nauczyć się grać na instrumencie muzycznym,
- chcę nauczyć się słuchania muzyki,
- nauka tego przedmiotu sprawia mi przyjemność.

2. Motywy społeczno-ideowe

Wychowania muzycznego uczę się, bo:

- chcę w przyszłości swoją wiedzę i umiejętności przekazać innym,
- chciałbym brać udział w życiu muzycznym swojego regionu,
- chciałbym uatrakcyjnić ludziom czas wolny od pracy.

3. Motywy ambicyjne

Wychowania muzycznego uczę się, bo:

- chcę być dobrym uczniem
- chcę być człowiekiem wszechstronnie wykształconym,
- chcę zdobyć uznanie u nauczycieli, kolegów i w swoim otoczeniu.

4. Motywy praktyczne zawodowe

Wychowania muzycznego uczę się, bo:

- chciałbym w przyszłości uczęszczać do szkoły muzycznej,
- chciałbym w przyszłości być piosenkarzem,
- chciałbym w przyszłości być instrumentalistą.

5. Motywy praktyczne szkolne

Wychowania muzycznego uczę się, żeby:

- nie narażać się nauczycielowi,
- nie być najgorszym uczniem w klasie,
- nie mieć ocen niedostatecznych.

6. Motywy lękowe

Wychowania muzycznego uczę się, bo:

- boję się kary jaka może mnie spotkać w szkole,
- nie chcę zasłużyć na karę w domu,
- nie lubię uwag nauczyciela, gdy czegoś nie umiem.

7. Motywy inne

Wychowania muzycznego uczę się, bo:

- to muszę /z obowiązku/,
- tego wymaga nauczyciel.

8. Uzasadnienie braku motywów

- nigdy nie zastanawiałem się nad tym, dlaczego się uczę,
- nie wiem dlaczego,
- niejako automatycznie, bez żadnego celu.

Po sporządzeniu listy motywów uczenia się wychowania muzycznego przystąpiono do drugiego etapu badań, tj. badań zasadniczych. Realizowano je w październiku i listopadzie 1978 r. oraz w styczniu 1979 r. wśród uczniów klas VII - VIII szkół podstawowych. Dodać trzeba, że tym razem badania prowadzono wśród uczniów, którzy nie byli objęci I etapem.

Zestawienie uczniów objętych badaniami zasadniczymi:

Tabela 2. Zestawienie liczby uczniów według klas i środowisk, w których funkcjonują szkoły

Miejscowość	Typ miejscowości	Klasy VII		Klasy VIII		Razem	
		Licz. ucz.	%	Licz. ucz.	%	Licz. ucz.	%
Bydgoszcz	duże miasto	58	24,6	84	32,2	142	28,6
Gdynia	duże miasto	58	24,6	30	11,5	88	17,7
Szubin	małe miasto	98	41,5	100	38,3	198	39,8
Wejherowo	małe miasto	22	9,3	47	18,0	69	13,9
Razem	-	236	100,0	261	100,0	497	100,0

Jak wykazuje tabela 2, w zakresie problemu 1, 2 i 3 zbadano 497 uczniów. Ze środowisk wielkomiejskich w badaniach uczestniczyło 116 uczniów klas VII oraz 114 uczniów klas VIII.

Z tego typu środowisk zbadano więc 230 jednostek.

Z małych miast ankietę wypełniało 120 uczniów klas VII oraz 147 uczniów klas VIII. W tym przypadku liczba respondentów wynosi 267.

Z powyższego wynika, że różnica między liczbą ankietowanych z klas VII, a liczbą ankietowanych z klas VIII oraz różnica między ilością przebadanych uczniów ze środowisk wielkomiejskich a liczbą respondentów ze środowisk małomiejskich, jest stosunkowo niewielka.

4. Wyniki badań i analiza

Pamiętając o zasadniczym dla naszych rozważań zagadnieniu motywów uczenia się wychowania muzycznego u młodzieży klas VII i VIII zajmemy się z kolei wynikami badań otrzymanych w etapie drugim.

Dla uzyskania odpowiedzi na 1, 2 i 3 problem badawczy posłużyłem się kwestionariuszem zawierającym 28 motywów uczenia się wychowania muzycznego²⁵. Przed wykazem motywów wydzielono

miejsce, w które ankietowani wpisywali klasę i miejscowość. Ponadto, przed spisem motywów umieszczono instrukcję, wyjaśniającą sposób wypełniania kwestionariusza. Wynikało z niej, że spośród 28 zdań należy wybrać i podkreślić trzy zdania, które najdokładniej określają, dlaczego uczą się wychowania muzycznego, następnie z podkreślonych trzech zdań należało wybrać jedno najważniejsze i podkreślić je dwa razy.

Motywy uczenia się wychowania muzycznego u młodzieży klas VII - VIII

Pierwszy problem badawczy sformułowałem następująco: Jakie motywy uczenia się wychowania muzycznego dominują u młodzieży klas VII - VIII? Uzyskany materiał w zakresie tego problemu przedstawia tabela 3.

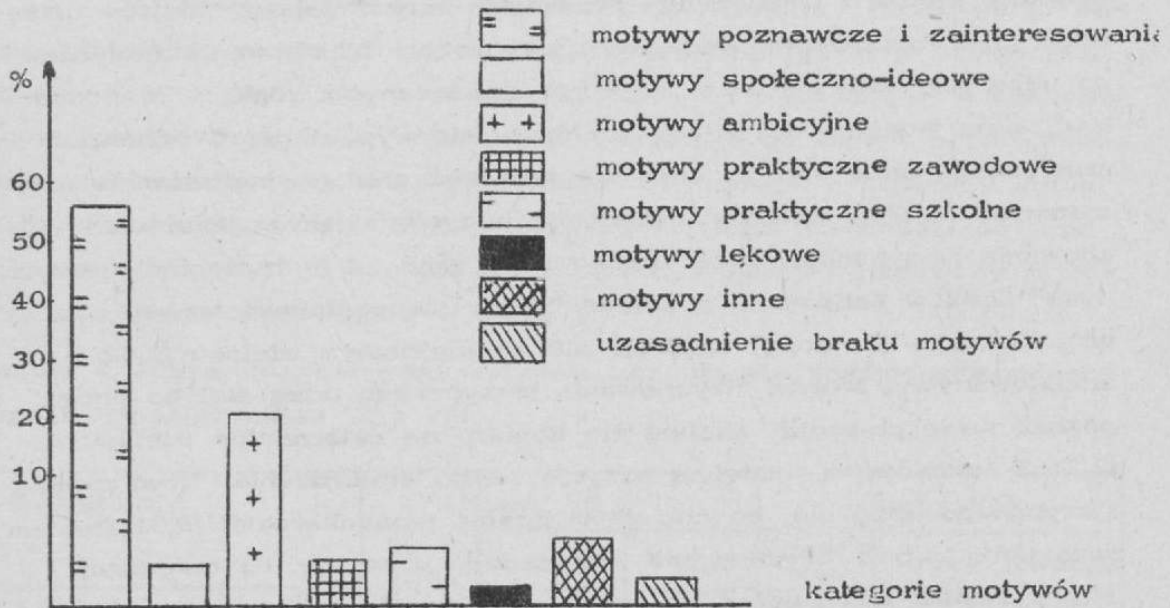
Tabela 3. Hierarchia kategorii motywów uczenia się wychowania muzycznego u młodzieży szkolnej

Kategorie motywów	Liczba wskazań	Procent	Ranga
motywy poznawcze i zainteresowania	282	56,74	1
motywy społeczno - ideowe	20	4,03	6
motywy ambicyjne	94	18,91	2
motywy praktyczne zawodowe	24	4,83	5
motywy praktyczne szkolne	25	5,03	4
motywy lękowe	9	1,81	8
motywy inne	26	5,23	3
uzasadnienie braku motywów	17	3,42	7
Razem	497	100,0	-

Okazuje się, że spośród ośmiu kategorii motywów uczenia się wychowania muzycznego u młodzieży klas VII-VIII pierwsze miejsce zajmują motywy poznawcze i zainteresowania /56,74 % uczniów

badanych/. Na drugim miejscu znajduje się grupa motywów ambicyjnych /18,91 % wskazań/. Po nich następują motywy inne /5,23 % respondentów/, a czwarte miejsce zajmują motywy praktyczne szkolne /5,03 % uczniów/. Grupa motywów praktycznych zawodowych zajęła piątą pozycję /4,83 % ankietowanych/. Na szóstym miejscu znajduje się kategoria motywów społeczno-ideowych /4,03 uczniów/, a siódme miejsce zajęła grupa: brak uzasadnienia /3,42 % wskazań/. Na ostatnim miejscu znalazły się motywy lękowe /1,81 % uczniów badanych/. Oto obraz graficzny wyników uzyskanych podczas badań.

Rys. 1. Kategorie motywów uczenia się wychowania muzycznego

Z kolei przeanalizuję rezultaty badań w odniesieniu do poszczególnych motywów uczenia się wychowania muzycznego u młodzieży klas VII - VIII. Otrzymane wyniki świadczą, że pierwsze miejsce zajęła wypowiedź: "Wychowania muzycznego uczę się, bo lubię słuchać muzyki" /17,51 % uczniów badanych/²⁶. Na drugim miejscu znajduje się motyw: "Wychowania muzycznego uczę się, bo chcę poznać wiadomości o muzyce, kompozytorach i wykonawcach" /15,49 % ankietowanych/. Znacznie niższy wskaźnik procentowy niż wskaźniki poprzednich motywów otrzymało wyjaśnienie: "Wychowania muzycznego uczę się, bo chcę być dobrym uczniem" /8,66 % młodzieży/. Po nim następuje

zdanie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce być człowiekiem wszechstronnie wykształconym" /8,65 % uczniów/, a na piątym miejscu znajduje się wypowiedź: "Wychowania muzycznego ucze się, bo lubię śpiewać" /6,44 % wskazań/. Motyw: "Wychowania muzycznego ucze się, bo muszę" zajmuje szóste miejsce /5,03 % ankietowanych/. Siódmą pozycję zajęło wyjaśnienie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo nauka tego przedmiotu sprawia mi przyjemność" /4,83 % uczniów/, a na ósmym miejscu znajduje się stwierdzenie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce się nauczyć słuchania muzyki" /4,43 % osób badanych/. Zdanie: "Wychowania muzycznego ucze się, aby w przyszłości swoją wiedzę i umiejętności przekazać innym" zajmuje miejsce dziewiąte /3,42 % uczniów/. Następnym jest motyw: "Wychowania muzycznego ucze się, żeby nie mieć ocen niedostatecznych" /3,22 % respondentów/, a na jedenastym miejscu znajduje się wypowiedź: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce się nauczyć grać na instrumencie muzycznym" /3,02 % wskazań/. Następną pozycję zajęło wyjaśnienie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo lubię grać na instrumentach muzycznych" /2,82 % badanych/, a zdanie "Nigdy nie zastanawiałem się nad tym, dlaczego się ucze" znajduje się na trzynastym miejscu /2,62 % ankietowanych/. Motyw: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce poznać nowe piosenki" znalazł się dopiero na czternastym miejscu /2,21 % uczniów/, a następną pozycję zajęło stwierdzenie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym zostać piosenkarzem" /2,01 % wskazań/. Motyw: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym w przyszłości uczęszczać do szkoły muzycznej" został przez młodzież umieszczony na szesnastym miejscu /1,81 % ankietowanych/. Następne dwie kolejne pozycje zajęły wyjaśnienia: "Wychowania muzycznego ucze się, bo nie lubię uwag nauczyciela, gdy czegoś nie umiem" /1,61 % uczniów/ i "Wychowania muzycznego ucze się, żeby nie być najgorszym uczniem w klasie" /1,41 % ankietowanych/. Stwierdzenie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym w przyszłości być instrumentalistą" zajmuje miejsce dziewiętnaste /1,01 % wskazań/. Pozycję dwudziętą zajęły następujące motywy: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce mieć uznanie u nauczycieli, kolegów i w swoim otoczeniu" i "Wychowania muzycznego ucze się niejako automatycznie, bez żadnego celu" /0,60 % respondentów/. Miejsce dwudzieste pierwsze zajęły również dwa wyjaśnienia:

"Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym brać udział w życiu muzycznym swojego regionu" i "Wychowania muzycznego ucze się, żeby nie narażać się nauczycielowi" /0,40 % młodzieży/. Na dwudziestym drugim miejscu znajdują się cztery następujące motywy: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym uatrakcyjnić ludziom czas wolny od pracy", "Wychowania muzycznego ucze się, bo nie chcę zasłużyć na karę w domu", "Wychowania muzycznego ucze się, bo tego wymaga nauczyciel" i stwierdzenie; "nie wiem dlaczego" /0,20 % uczniów badanych/.

Motywy uczenia się wychowania muzycznego u młodzieży na różnym poziomie kształcenia szkolnego

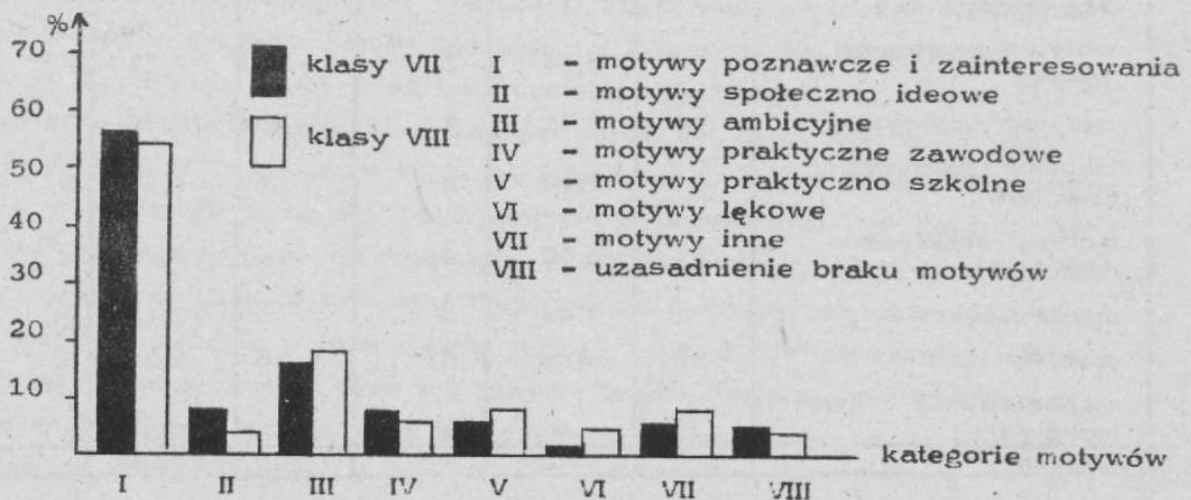
W prowadzonych badaniach chodziło również o uchwycenie zależności między motywami uczenia się rozpatrywanego tu przedmiotu, a czasem pobytu młodzieży w szkole. Problem ten wyrażał się w następującym pytaniu: czy poziom kształcenia szkolnego ma wpływ na zróżnicowanie motywów uczenia się wychowania muzycznego? Rezultaty badań miały zatem wykazać czy motywy uczenia się tego przedmiotu są inne w klasach VII i inne w klasach VIII. Uzyskany materiał badawczy w zakresie tej kwestii prezentuje w tabeli 4.

Tabela 4. Hierarchia kategorii motywów uczenia się wychowania muzycznego u młodzieży klas VII i VIII

Kategorie motywów	Klasy VII			Klasy VIII		
	Liczb. wsk.	Procent	Ranga	Liczb. wsk.	Procent	Ranga
motywy poznawcze i zainteresowania	136	56,90	1	146	56,59	1
motywy społeczno - ideowe	13	5,44	3	7	2,71	7
motywy ambicyjne	44	18,41	2	50	19,38	2
motywy praktyczne zawodowe	13	5,44	3	11	4,26	5
motywy praktyczne szkolne	11	4,60	4	14	5,43	4
motywy lękowe	1	0,43	6	8	3,10	6
motywy inne	10	4,18	5	16	6,20	3
uzasadnienie braku motywów	11	4,60	4	6	2,33	8
Razem:	239	100,0	-	258	100,0	-

Z tabeli wynika, że wśród ogólnych motywów uczenia się wychowania muzycznego, zarówno u młodzieży klas VII, jak i klas VIII, dominuje kategoria motywów poznawczych i zainteresowań. Jednakże ich wskaźnik w klasach VII jest o 0,31 % wyższy, niż w klasach VIII. Jest to fakt godny uwagi, bowiem z klas VII zbadano o 25 jednostek mniej, niż z klas VIII. Na drugim miejscu w obu klasach znajdują się motywy ambicyjne, których wskaźnik w klasach VII wynosi 18,41 %, a w klasach VIII równa się 19,38 %. Trzecie miejsce wśród młodzieży klas VII zajmuje grupa motywów społeczno-ideowych oraz grupa motywów praktycznych zawodowych /5,44 % wskazań/. Natomiast u uczniów klas VIII to samo miejsce zajmują motywy inne /6,20 % ankietowanych/. Kategoria motywów praktycznych szkolnych oraz uzasadnienie braku motywów, w klasach VII zajęły czwarte miejsce /4,60 % uczniów/, a wśród uczniów klas VIII na czwartym miejscu znajdują się wyłącznie motywy praktyczne szkolne /5,43 % badanych/. Piąte miejsce zajmują w klasach VII motywy inne /4,18 % respondentów/, a w klasach VIII grupa motywów praktycznych zawodowych /4,26 % wskazań/. Po nich następuje kategoria motywów lękowych, które w obu klasach zajęły szóstą pozycję. Przedostatnie miejsce zajmuje w klasach VIII grupa motywów ambicyjnych /2,71 % uczniów/, a na ósmym miejscu w tej klasie znajduje się kategoria: uzasadnienie braku motywów /2,33 % ankietowanych/²³.

Rezultaty badań nad wpływem czasu pobytu młodzieży w szkole na zróżnicowanie motywów uczenia się wychowania muzycznego przedstawia również niżej podany wykres.

Rys. 2. Zależność motywów uczenia się wychowania muzycznego

W szeregu motywów szczegółowych w klasie VII pierwsze miejsce zajęło wyjaśnienie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce poznać wiadomości o muzyce, kompozytorach i wykonawcach" /16,31 % uczniów/, a w klasie VIII na czołowym miejscu znajduje się stwierdzenie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo lubię słuchać muzyki" /21,70 % respondentów/²⁷, drugie miejsce wśród młodzieży klas VII zajął motyw: "Wychowania muzycznego ucze się, bo lubię słuchać muzyki" /12,97 % wskazań/, a w klasie VIII to miejsce zajęło zdanie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce poznać wiadomości o muzyce, kompozytorach i wykonawcach" /14,72 % badanych/. Na trzecim miejscu w klasach VII znajduje się uzasadnienie: "Wychowania muzycznego ucze się bo chce być człowiekiem wszechstronnie wykształconym" /9,21 % uczniów/, które w klasie VIII zajęło dopiero czwarte miejsce /8,14 % ankietowanych/. To ostatnie miejsce w klasach VII zajmuje motyw: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce być dobrym uczniem" /8,37 % młodzieży/, który w klasach VIII zajął już trzecią pozycję /10,85 % badanych/. Na piątym miejscu w obu klasach znajduje się wyjaśnienie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo lubię śpiewać" uzyskując w klasie niższej 7,11 % wyboru, a w klasie wyższej tylko 5,81 % wskazań. Ponadto, wśród młodzieży klas VIII wskaźnik 5,81 % uzyskało stwierdzenie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo muszę". Na następnym miejscu w klasach VII znajduje się motyw: "Wychowania muzycznego ucze się, bo nauka tego przedmiotu sprawia mi przyjemność" /6,27 % uczniów/, który w klasach VIII zajmuje dopiero siódmą pozycję /3,49 % wskazań/. Tą ostatnią pozycję w klasach ósmych zajmuje również uzasadnienie: "Wychowania muzycznego ucze się, żeby nie mieć ocen niedostatecznych", a w klasach VII to miejsce zajęły wyjaśnienia: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce nauczyć się grać na instrumencie muzycznym" oraz "Wychowania muzycznego ucze się, aby w przyszłości swoją wiedzę i umiejętności przekazać innym" /5,02 % badanych/. Na ósmym miejscu w klasach VII znajduje się stwierdzenie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo muszę" /4,18 % uczniów/, a w klasach VIII to miejsce zajęło zdanie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo nie lubię uwag nauczyciela, gdy czegoś nie umiem" /3,10 % ankietowanych/. Motyw: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce się nauczyć słuchania muzyki" oraz wyjaśnienie: "Nigdy nie zastanawiałem się nad tym, dla-
sie ucze", w klasach VII zajęły dziewiąte miejsce /2,92 % jed-

nostek badanych/. To samo miejsce w klasach VIII zajmuje uzasadnienie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo lubię grać na instrumencie muzycznym" /2,71 % młodzieży/. Dziesiątą pozycję wśród uczniów klas VII zajęło wyjaśnienie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym zostać piosenkarzem" /3,35 % wskazań/, a w klasach VIII stwierdzenie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym w przyszłości uczęszczać do szkoły muzycznej" /2,33 % badanych/. Na jedenastym miejscu znajdują się w klasach VII motywy: "Wychowania muzycznego ucze się, bo lubię grać na instrumentach muzycznych" oraz "Wychowania muzycznego ucze się, żeby nie mieć ocen niedostatecznych" /2,92 % odpowiedzi/. W klasach VIII to miejsce zajmują stwierdzenia: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chcę poznać nowe piosenki", "Wychowania muzycznego ucze się, aby w przyszłości swoją wiedzę i umiejętności przekazać innym" oraz "Wychowania muzycznego ucze się, żeby nie być najgorszym uczniem w klasie" /1,94 % uczniów/. Motyw: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chcę poznać nowe piosenki" w klasach VII znajduje się dopiero na dwunastej pozycji /2,51 % ankietowanych/. To ostatnie miejsce w klasach VIII zajmuje wyjaśnienie: "Nigdy nie zastanawiałem się nad tym, dlaczego się ucze" /1,55% uczniów/. Trzynaste miejsce wśród uczniów klas VII zajmuje wypowiedź: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym w przyszłości uczyć się w szkole muzycznej" /1,26 % młodzieży/. To miejsce w klasach VIII zajmują motywy: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chcę nauczyć się grać na instrumencie muzycznym" oraz "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym w przyszłości być instrumentalistą" /1,16 % respondentów/. Przedostatnią pozycję zajęły w klasach VII następujące wypowiedzi: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chcę mieć uznanie u nauczycieli, kolegów i w swoim otoczeniu", "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym być w przyszłości instrumentalistą", "Wychowania muzycznego ucze się, żeby nie narażać się nauczycielowi", "Wychowania muzycznego ucze się, żeby nie być najgorszym uczniem w klasie", "Wychowania muzycznego ucze się niejako automatycznie, bez żadnego celu" /0,84 % badanych/. W klasach VIII natomiast to miejsce zajęły motywy: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym brać udział w życiu muzycznym swojego regionu" oraz "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym być piosenkarzem" /0,78 % wskazań/. Na ostatnim miejscu w klasach VII znajdują się stwierdzenia: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciał-

bym uatrakcyjnić ludziom czas wolny od pracy" oraz "Wychowania muzycznego ucze się, bo nie chce zasłużyć na karę w domu" /0,42 % badanych/. Wśród uczniów klas VIII ostatnie miejsce zajmują motywy: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce mieć uznanie u nauczycieli, kolegów i w swoim otoczeniu", "Wychowania muzycznego ucze się, bo tego wymaga nauczyciel", "Nie wiem dlaczego się ucze", "Niejako automatycznie, bez żadnego celu" /0,39 % ankietowanych/.

Zależność motywów uczenia się wychowania muzycznego od środowiska, w którym znajduje się szkoła

Trzeci problem badawczy otrzymał następujące brzmienie: Czy środowisko, w którym funkcjonuje szkoła, ma wpływ na zróżnicowanie motywów uczenia się wychowania muzycznego?

Zebrany materiał miał wykazać różnice występujące w motywach uczenia się tego przedmiotu u respondentów środowiska wielkomiejskiego i małomiasteczkowego. Otrzymane wyniki badań w tym zakresie prezentuje w tabeli 5.

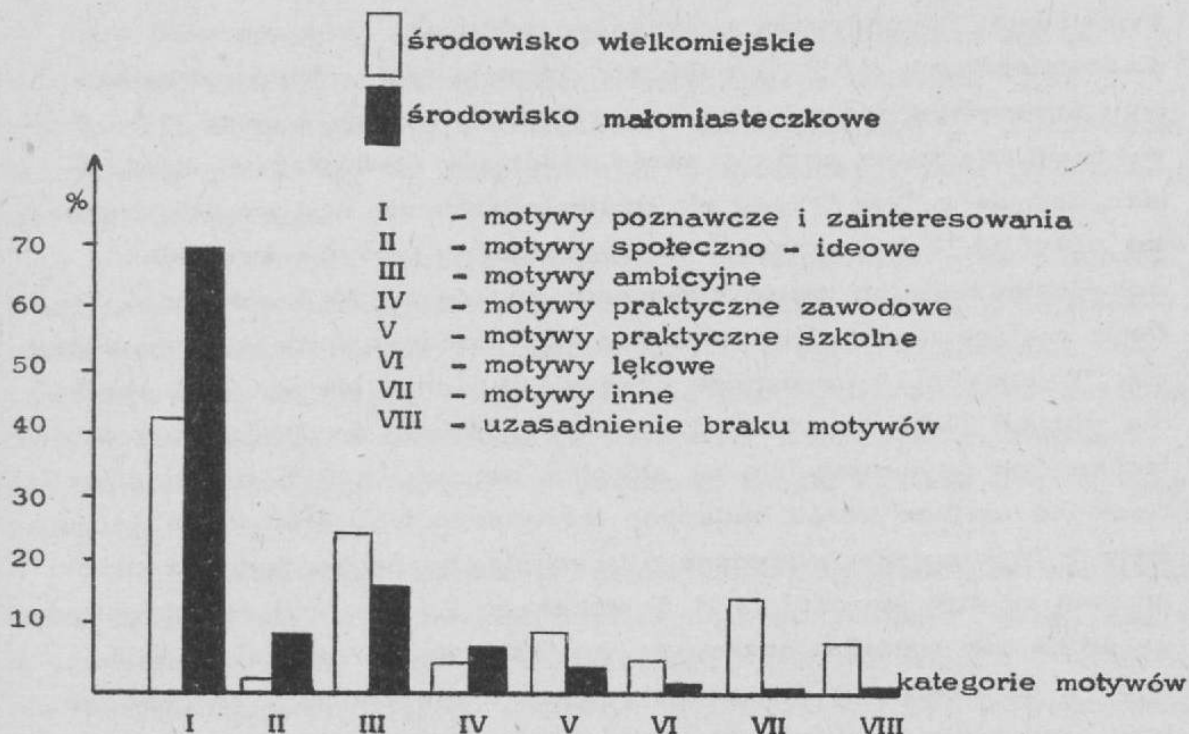
Tabela 5. Hierarchia kategorii motywów uczenia się wychowania muzycznego u młodzieży szkolnej z różnych środowisk

Kategorie motywów	Środowisko wielkomiejskie			Środowisko małomiasteczkowe		
	Liczba wskazań	Procent	Ranga	Liczba wskazań	Procent	Range
motywy poznawcze i zainteresowania	98	42,61	1	184	68,91	1
motywy społeczno-ideowe	1	0,44	8	19	7,12	3
motywy ambicyjne	57	24,78	2	37	13,86	2
motywy praktyczne zawodowe	9	3,91	6	15	5,62	4
motywy praktyczne szkolne	18	7,83	4	7	2,62	5
motywy lękowe	7	3,04	7	2	0,75	6
motywy inne	25	10,87	3	1	0,37	7
uzasadnienie braku	15	6,52	5	2	0,75	6
Razem	230	100,00	-	267	100,00	-

Pierwsze miejsce wśród ogólnych motywów uczenia się rozpatrywanego tu przedmiotu, zarówno u młodzieży środowiska wielkomiejskiego, jak i środowiska małomiasteczkowego, zajmują motywy poznawcze i zainteresowania. Mimo równej rangi wyraźnie większy procent tych motywów występuje u ankietowanych ostatniego typu środowiska. Na drugim miejscu w obu rodzajach środowisk znajdują się motywy ambicyjne. Jednakże wskaźnik tej kategorii motywów u badanych ze środowiska małomiasteczkowego jest o 10,92 % wyższy, niż u uczniów środowiska wielkomiejskiego. Trzecie miejsce u młodzieży tego ostatniego typu środowiska zajmują motywy inne, które u ankietowanych środowiska małomiasteczkowego zajmują dopiero siódmą pozycję, a ich liczba jest o 10,50 % niższa. Na czwartym miejscu u respondentów środowiska wielkomiejskiego znalazły się motywy praktyczne szkolne, które u badanych ze środowiska małomiasteczkowego zajmują dopiero piątą pozycję, a ich wskaźnik jest o 5,21 % niższy. Następne miejsce u uczniów środowiska wielkomiejskiego zajęła kategoria: uzasadnienie braku motywów. Ta grupa motywów u młodzieży środowiska małomiasteczkowego zajmuje szóste miejsce, a ich liczba jest o 5,77 % niższa. Szóstą pozycję u respondentów środowiska wielkomiejskiego zajęły motywy praktyczne zawodowe, które u badanych ze środowiska małomiasteczkowego zajmują czwarte miejsce. Różnica między wskaźnikami tej kategorii motywów wynosi 1,71 %. Na przedostatnim miejscu u młodzieży środowiska wielkomiejskiego znalazły się motywy lękowe, a u uczniów środowiska małomiasteczkowego grupa tych motywów zajmuje szóstą pozycję. Ich wskaźniki u ankietowanych z poszczególnych typów środowisk różnią się o 2,29 %. Ostatnie miejsce u młodzieży środowiska wielkomiejskiego zajmują motywy społeczno-ideowe, które u respondentów ze środowiska małomiasteczkowego zajęły trzecią pozycję, a ich liczba jest o 6,68 % wyższa. Wpływ środowiska, w którym funkcjonuje szkoła, na zróżnicowania motywów uczenia się wychowania muzycznego młodzieży, ukazuje również wykres 3.

Rezultaty badań świadczą, że pierwsze miejsce wśród motywów szczegółowych uczenia się młodzieży ze środowisk wielkomiejskich zajmuje wyjaśnienie: "Wychowania muzycznego uczę się, bo lubię słu-chać muzyki" /18,26 % wskazań/, które u respondentów ze środowisk małomiasteczkowych znalazło się na drugim miejscu /16,85 % wskazań/²⁸.

Rys. 3. Wpływ środowiska w jakim funkcjonuje szkoła na zróżnicowanie motywów uczenia się wychowania muzycznego

Po nim u badanych ze środowisk wielkomiejskich następuje motyw: "Wychowania muzycznego uczę się, bo chcę być dobrym uczniem" /12,60 % wskazań/, który wśród młodzieży drugiego typu środowiska zajmuje trzecie miejsce /7,12 % wskazań/. To ostatnie miejsce u ankietowanych ze środowisk wielkomiejskich zajęło zdanie: "Wychowania muzycznego uczę się, bo chcę być człowiekiem wszechstronnie wykształconym" /11,30 % wskazań/. Ta wypowiedź u uczniów ze środowisk małomiasteczkowych znalazła się na czwartym miejscu /6,37 % wskazań/. Czwartą pozycję wśród młodzieży pierwszego typu środowiska zajmuje wyjaśnienie: "Wychowania muzycznego uczę się, bo muszę" /10,43 % wskazań/. Motyw ten wśród młodzieży środowisk małomiasteczkowych usytuował się dopiero na piętnastej pozycji "0,37 % wskazań/. Po nim u młodzieży obu typów środowisk następuje stwierdzenie: "Wychowania muzycznego uczę się, bo lubię śpiewać". Mimo równej rangi procent powyższego motywu wśród uczniów środowisk wielkomiejskich jest o 0,96 % wyższy, niż u uczniów środowisk małomiasteczkowych. Szóstą pozycję u ankietowanych ze środowisk wielkomiejskich zajęło

wyjaśnienie: "Wychowania muzycznego ucze się, żeby nie mieć ocen niedostatecznych /5,65 % wskazań/, które u respondentów drugiego typu środowiska znalazło się dopiero na trzynastym miejscu /1,12 % wskazań/. Następną pozycję wśród młodzieży środowisk wielkomiejskich zajmuje motyw: "Nigdy nie zastanawiałem się nad tym, dlaczego się ucze" /4,78 % wskazań/. Ta wypowiedź u uczniów środowisk małomiasteczkowych zajęła czternaste miejsce /0,75 % wskazań/. Ósme miejsce u badanych ze środowisk wielkomiejskich zajmuje zdanie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce się nauczyć słuchania muzyki" /4,34 % wskazań/, które u młodzieży środowisk małomiasteczkowych usytuowało się na siódmym miejscu /4,49 % wskazań/. Następną pozycję wśród badanych pierwszego typu środowiska zajmuje motyw: "Wychowania muzycznego ucze się, bo nauka tego przedmiotu sprawia mi przyjemność" /3,91 % wskazań/. Zdanie to u ankietowanych ze środowisk małomiasteczkowych znalazło się na szóstej pozycji /5,62 % wskazań/. Na dziesiątym miejscu u respondentów pierwszego typu środowiska znajduje się stwierdzenie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo lubię grać na instrumencie" oraz "Wychowania muzycznego ucze się, bo nie lubię uwag nauczyciela gdy czegoś nie umiem" /2,60 % wskazań/. Motywy te u badanych ze środowiska małomiasteczkowego zajęły odpowiednio dziewiątą /3,00 % wskazań/ oraz czternastą pozycję /0,75 % wskazań/. Kolejne miejsca u młodzieży środowisk wielkomiejskich zajmują aż cztery motywy: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce poznać wiadomości o muzyce, kompozytorach i wykonawcach", "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce poznać nowe piosenki", "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce nauczyć się grać na instrumencie" oraz "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym w przyszłości uczęszczać do szkoły muzycznej" /2,17 % wskazań/. Powyższe motywy u ankietowanych ze środowisk małomiasteczkowych zajęły odpowiednio następujące miejsca: pierwsze /26,97 % wskazań/, jedenaste /2,95 % wskazań/, ósme /3,75 % wskazań/ i dwunaste /1,50 % wskazań/. Na dwunastym miejscu u młodzieży pierwszego typu środowiska usytuowały się wyjaśnienia: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym zostać piosenkarzem", "Wychowania muzycznego ucze się, żeby nie być najgorszym uczniem w klasie" i "Wychowania muzycznego ucze się niejako automatycznie, bez żadnego celu" /1,30 % wskazań/.

Pierwsze i drugie z podanych wyżej uzasadnień wśród uczniów ze środowisk małomiejskich zajęły miejsce dziesiąte /2,62 % wskazań/ oraz dwunaste /1,5 % wskazań/. Natomiast motyw: "Wychowania muzycznego ucze się, bo lubię śpiewać" u młodzieży z tego typu środowisk nie wystąpił.

Trzynastą pozycję u badanych ze środowisk wielkomiejskich zajęły zdania: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chce mieć uznanie u nauczycieli, kolegów i w swoim otoczeniu" oraz "Wychowania muzycznego ucze się, żeby nie narażać się nauczycielowi" /0,86 wskazań/. To pierwsze zdanie u młodzieży ze środowisk małomiejskich znalazło się na piętnastym miejscu /0,37 % wskazań/, drugie zaś nie było wskazywane.

Na ostatnim miejscu u ankietowanych ze środowisk wielkomiejskich znalazły się uzasadnienia: "Wychowania muzycznego ucze się, aby w przyszłości swoją wiedzę i umiejętności przekazać innym" i "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym w przyszłości być instrumentalistą" oraz "Wychowania muzycznego ucze się, bo nie chce zasłużyć na karę w domu", "Wychowania muzycznego ucze się, bo tego wymaga nauczyciel" i "Nie wiem dlaczego się ucze" /0,43 % wskazań/. Pierwszy i drugi z tych motywów u młodzieży ze środowisk małomiejskich zajęły odpowiednio: piąte miejsce /5,99 % wskazań/ oraz dwunaste /1,50 % wskazań/, zaś pozostałe trzy motywy u badanych z tego typu środowiska nie wystąpiły.

Dane uzyskane podczas badań świadczą, że na czternastym miejscu u respondentów ze środowisk małomiejskich znalazł się motyw: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym brać udział w życiu muzycznym swojego regionu" /0,75 % wskazań/. Natomiast ostatnie miejsce, poza wyżej podanymi, zajmuje uzasadnienie: "Wychowania muzycznego ucze się, bo chciałbym uatrakcyjnić ludziom czas wolny od pracy" /0,37 % wskazań/. Motywy te u ankietowanych ze środowisk wielkomiejskich nie wystąpiły.

Ponadto z danych wynika, że motywu: "Wychowania muzycznego ucze się, bo boję się kary jaka może mnie spotkać w szkole" nie wymieniali uczniowie w drugim etapie badań.

Wnioski końcowe

Uzyskane rezultaty badań nad motywami uczenia się wychowania muzycznego oraz ich analiza, pozwalają na sformułowanie następujących wniosków.

1. Młodzież klas VII-VIII ucząc się wychowania muzycznego kieruje się głównie motywami poznawczymi i zainteresowaniami oraz motywami ambicyjnymi. Wynika to stąd, że wskaźniki tych kategorii motywów są znacznie wyższe, aniżeli wskaźniki pozostałych kategorii motywów.
2. Czas pobytu młodzieży w szkole zmienia hierarchię motywów społeczno-ideowych praktycznych zawodowych, motywów innych oraz motywów pod nazwą: uzasadnienie braku motywów. Pozostałe kategorie motywów zajmują tę samą rangę na obu poziomach kształcenia szkolnego.
3. Środowisko w jakim funkcjonuje szkoła nie wpływa jedynie na ustąpienie kategorii motywów poznawczych i zainteresowań oraz motywów ambicyjnych. Natomiast inne kategorie motywów zajmują różną rangę w dwóch odmiennych środowiskach.
4. Słuchanie muzyki oraz chęć poznania wiedzy o muzyce, kompozytorach i wykonawcach pełni wśród uczniów kl. VII-VIII rolę priorytetową. Świadczą o tym stosunkowo wysokie wskaźniki procentowe tych motywów.
5. Wśród uczniów kl. VII-VIII są również tacy, którzy nie uświadamiają sobie celu uczenia się wychowania muzycznego. Dodać jednakże trzeba, że procent tej młodzieży jest stosunkowo niski.

Rekapitułując stwierdzić należy, że dominacja motywów poznawczych i zainteresowań oraz motywów ambicyjnych wśród innych kategorii motywów jest zjawiskiem korzystnym. Z dydaktyczno-wychowawczego punktu widzenia bowiem te kategorie motywów są jak najbardziej pożądane. Ponadto dodać należy, że występowanie u młodzieży motywów utrudniających realizację celów kształcenia wychowania muzycznego nakazuje współczesnej szkole stosowanie takich form, metod i środków nauczania, które doprowadzą do ich eliminacji. Chodzi tu głównie o motywy lękowe oraz motywy pod nazwą: uzasadnienie braku motywów.

Wydaje się, że istnieje pilna potrzeba podjęcia szerszych badań nad motywami uczenia się wychowania muzycznego. Szczególnie aktualne są pytania:

- 1/ w jakim stopniu świadomość celów wychowania muzycznego wpływa na wytwarzanie pozytywnej motywacji muzycznej?
- 2/ w jakim stopniu dobór treści nauczania wpływa na kształtowanie pozytywnych motywacji w kierunku muzyki?
- 3/ w jakim stopniu metody realizacji treści wychowania muzycznego wpływają na rozwój motywacji muzycznej?
- 4/ w jakim stopniu techniczne środki nauczania wpływają na wytwarzanie, zachowanie i wykorzystanie motywacji muzycznych?

Pilna potrzeba rozwiązania wysuniętych problemów wynika z faktu, że oddziaływanie motywacyjne wychowania muzycznego jest głównym celem tego przedmiotu.

PRZYPISY

- ¹ Por. S. Gerstmann, Motywy uczenia się, Życie Szkoły 1962, nr 6, s.5
- ² Por. J. Wierszyłowski, Psychologia muzyki, Warszawa, PWN 1970, ss. 255-256
- ³ S. Gerstmann, Motywy..., op.cit., s.5
- ⁴ Por. A. Pytlak, Podstawy wychowania muzycznego, Warszawa, WSiP 1977, s. 43 i nast.
- ⁵ Wyniki badań świadczą jednoznacznie, że w hierarchii upodobań artystycznych młodzieży zainteresowania muzyczne uzyskały rangę najwyższą [64 % wyboru]. Por. W. Figurski, E. Rogalski, Międzynarodowe Sympozjum Animatorów "Muzyka i Młodzież" nr 3/Sprawozdania i materiały/W: Studia z Wychowania Muzycznego, red. E. Rogalski, Bydgoszcz, WSP 1978, s. 162-172
- ⁶ Stan badań nad motywami uczenia się prezentują m.in. następujące prace: J. Pieter, Psychologia uczenia się i nauczania, Kat. Wyd. "Śląsk" 1970, s. 150 i nast.; Z. Putkiewicz, Motywy szkolnego uczenia się młodzieży, Warszawa, PZWS 1971, s. 17 i nast.
- ⁷ Por. Z. Putkiewicz, op.cit., s. 9
- ⁸ Por. Słownik wyrazów obcych, Z. Rysiewicz [red.], Warszawa, PIW 1959, s.450
- ⁹ B. Tieptow, Psychologia, Warszawa, NK 1951, s. 167
- ¹⁰ T. Tomaszewski, Wstęp do psychologii, Warszawa, PWN 1963

- ¹¹ J. Pieter, Psychologia uczenia się i nauczania, op.cit., s. 143
- ¹² J. Wierszyński, Psychologia muzyki, op.cit., s. 324
- ¹³ Por. Z. Putkiewicz, Motywy szkolnego uczenia się młodzieży, op.cit., s. 12
- ¹⁴ J. Pieter, Psychologia uczenia się i nauczania, op.cit., s. 153 i nast.
- ¹⁵ S. Gerstmann, Motywy uczenia się, op.cit., s. 4-9
- ¹⁶ J. Koziński, Efektywność procesu nauczania a motywacja, "Ruch Pedagogiczny" 1962, nr 1, s. 71-78
- ¹⁷ J. Zborowski, Proces nauki domowej ucznia, Warszawa, PZWS 1961, s. 59
- ¹⁸ Z. Putkiewicz, Motywy szkolnego uczenia się młodzieży, op.cit., ss. 15-16; tenże: Zależność motywów uczenia się młodzieży od sposobu oddziaływania szkoły, "Psychologia Wychowawcza" 1968, nr 5, s. 565-580
- ¹⁹ S. Rubinsztein, Podstawy psychologii ogólnej, Warszawa, KiW 1962, s. 796 i następ.
- ²⁰ Postawienie celu poznawczego i praktycznego podyktowane jest dezyderatami stawianymi na gruncie pedagogiki. Por. H. Muszyński, Metodologia badań pedagogicznych, Warszawa, PWN 1971, ss. 15-16
- ²¹ Por. E. Lipska, Koncepcje programowe dziesięcioletniej szkoły średniej. Program wychowania muzycznego w 10-letniej szkole średniej, "Nowa Szkoła" 1976, nr 3, s. 35
- ²² Por. M. Przetacznikowa, Rozwój psychiczny dzieci i młodzieży, Warszawa, PZWS 1969, s. 54
- ²³ Por. Uzasadnienie wniosku o rozszerzenie programu wychowania muzycznego na klasy IX-X powszechnej szkoły ogólnokształcącej, "ISME" 1976, s. 6
- ²⁴ Por. E. Lipska, Koncepcje programowe dziesięcioletniej szkoły średniej, op.cit., s. 36
- ²⁵ Por. tekst kwestionariusza w aneksie.

²⁶ Por. Tabelę 1 w aneksie

²⁷ Por. Tabelę 2 w aneksie

²⁸ Por. Tabelę 3 w aneksie

ANEKS

Kwestionariusz

Klasa .....

Miejscowość .....

- A. Przeczytaj uważnie niżej podane zdania i obok tych, które najlepiej wyjaśniają, dlaczego uczysz się wychowania muzycznego postaw krzyżyk.
- B. Przeczytaj uważnie całość po raz drugi, zastanów się nad wyborem i podkreśl trzy zdania, które wybrałeś ostatecznie.
- C. Z podkreślonych trzech zdań wybierz jedno najważniejsze i podkreśl je dwa razy.

Wychowania muzycznego uczę się:

- 1/ bo lubię słuchać muzykę,
- 2/ bo lubię grać na instrumentach muzycznych,
- 3/ bo lubię słuchać muzykę,
- 4/ bo chcę poznać wiadomości o muzyce, kompozytorach i wykonawcach,
- 5/ bo chcę poznać nowe piosenki,
- 6/ bo chcę nauczyć się grać na instrumencie muzycznym,
- 7/ bo chcę nauczyć się słuchania muzyki,
- 8/ bo nauka tego przedmiotu sprawia mi przyjemność,
- 9/ aby w przyszłości swoją wiedzę i umiejętności przekazać innym,
- 10/ bo chciałbym brać udział w życiu muzycznym swojego regionu,
- 11/ bo chciałbym uatrakcyjnić ludziom czas wolny od pracy,
- 12/ bo chcę być dobrym uczniem,
- 13/ bo chcę być człowiekiem wszechstronnie wykształconym,
- 14/ bo chcę mieć uznanie u nauczycieli, kolegów i w swoim otoczeniu,
- 15/ bo chciałbym w przyszłości uczęszczać do szkoły muzycznej,
- 16/ bo chciałbym zostać piosenkarzem,
- 17/ bo chciałbym w przyszłości być instrumentalistą,
- 18/ żeby nie narażać się nauczycielowi,
- 19/ żeby nie być najgorszym uczniem w klasie,
- 20/ żeby nie mieć ocen niedostatecznych,
- 21/ bo boję się kary jaka może mnie spotkać w szkole,
- 22/ bo nie chcę zasłużyć na karę w domu,

- 23/ bo nie lubię uwag nauczyciela, gdy czegoś nie umiem,
- 24/ bo muszę /z obowiązku/,
- 25/ bo tego wymaga nauczyciel,
- 26/ nigdy nie zastanawiałem się nad tym dlaczego się uczę,
- 27/ nie wiem dlaczego,
- 28/ niejako automatycznie, bez żadnego celu.

Tabela 1. Hierarchia motywów szczegółowych uczenia się wychowania muzycznego u młodzieży

Numer motywu	Liczba wskazań	Procent	Ranga
1	32	6,44	5
2	14	2,82	12
3	87	17,51	1
4	77	15,49	2
5	11	2,21	14
6	15	3,02	11
7	22	4,43	8
8	24	4,83	7
9	17	3,42	9
10	2	0,40	21
11	1	0,20	22
12	48	8,66	3
13	43	8,65	4
14	3	0,60	20
15	9	1,81	16
16	10	2,01	15
17	5	1,01	19
18	2	0,40	21
19	7	1,41	18
20	16	3,22	10
21	-	-	-
22	1	0,20	22
23	8	1,61	17
24	25	5,03	6
25	1	0,20	22
26	13	2,62	13
27	1	0,20	22
28	3	0,60	20
Razem	497	100,00	-

Tabela 2. Hierarchia motywów szczegółowych uczenia się wychowania muzycznego na różnym poziomie kształcenia

Numer motywu	Klasy VII			Klasy VIII		
	Liczba wskazań	Procent	Ranga	Liczba wskazań	Procent	Ranga
1	17	7,11	5	15	5,81	5
2	7	2,92	11	7	2,71	9
3	31	12,97	2	56	21,70	1
4	39	16,31	1	38	14,72	2
5	6	2,51	12	5	1,94	11
6	12	5,02	7	3	1,16	13
7	9	3,76	9	13	5,04	6
8	15	6,27	6	9	3,49	7
9	12	5,02	7	5	1,94	11
10	-	-	-	2	0,78	14
11	1	0,42	15	-	-	-
12	20	8,37	4	28	10,85	3
13	22	9,21	3	21	8,14	4
14	2	0,84	14	1	0,39	15
15	3	1,26	13	6	2,33	10
16	8	3,55	10	2	0,78	14
17	2	0,84	14	3	1,16	13
18	2	0,84	14	-	-	-
19	2	0,84	14	5	1,94	11
20	7	2,92	11	9	3,49	7
21	-	-	-	-	-	-
22	1	0,42	15	-	-	-
23	-	-	-	8	3,10	8
24	10	4,18	8	15	5,81	5
25	-	-	-	1	0,39	15
26	9	3,77	9	4	1,55	12
27	-	-	-	1	0,39	15
28	2	0,84	14	1	0,39	15
Razem	239	100,00	-	258	100,00	-

Tabela 3. Hierarchia motywów szczegółowych uczenia się wychowania muzycznego u młodzieży z różnych środowisk

Numer motywu	Środowisko wielkomiejskie			Środowisko małomiejskie		
	Liczba wskazań	Procent	Ranga	Liczba wskazań	Procent	Ranga
1	16	6,95	5	16	5,99	5
2	6	2,60	10	8	3,00	9
3	42	18,26	1	45	16,85	2
4	5	2,17	11	72	26,97	1
5	5	2,17	11	6	2,25	11
6	5	2,17	11	10	3,75	8
7	10	4,34	8	12	4,49	7
8	9	3,91	9	15	5,62	6
9	1	0,43	14	16	5,99	5
10	-	-	-	2	0,75	14
11	-	-	-	1	0,37	15
12	29	12,60	2	19	7,12	3
13	26	11,30	3	17	6,37	4
14	2	0,86	13	1	0,37	15
15	5	2,17	11	4	1,50	12
16	3	1,30	12	7	2,62	10
17	1	0,43	14	4	1,50	12
18	2	0,86	13	-	-	-
19	3	1,30	12	4	1,50	12
20	13	5,65	6	3	1,12	13
21	-	-	-	-	-	-
22	1	0,43	14	-	-	-
23	6	2,60	10	2	0,75	14
24	24	10,43	4	1	0,37	15
25	1	0,43	14	-	-	-
26	11	4,78	7	2	0,75	14
27	1	0,43	14	-	-	-
28	3	1,30	12	-	-	-
Razem	230	100,00	-	267	100,00	-